

*Załącznik nr 1*  
*do Zarządzenia nr 40/2025*  
*z dnia 28.07.2025 r.*

## **Polityka Gromadzenia Zbiorów**

**Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie**  
**na lata 2025–2030**

Dyrektor: Piotr Gój

Polityka Gromadzenia Zbiorów jest dostępna na stronie internetowej MIT pod adresem: [www.mit.krakow.pl](http://www.mit.krakow.pl)

Data najbliższej ewaluacji Polityki: 22 lipca 2030 r.

Politykę opracowała Izabela Jarczyk oraz dr Piotr Żabicki pod nadzorem i przy współpracy Zastępcy Dyrektora ds. Programowych dr Agnieszki Widackiej Bisagi.

Przy tworzeniu dokumentu wykorzystano materiały opracowane przez zespół:

- Olga Jaros - Pełnomocnik Dyrektora ds. Merytorycznych,
- Izabela Jarczyk - Główny Inwentaryzator Zbiorów,
- dr Piotr Żabicki - Kierownik Działu Zbiorów,
- Beata Krzaczyńska - adiunkt w Dziale Zbiorów,
- dr Filip Wróblewski - asystent w Dziale Zbiorów,
- Szymon Czyżyk - asystent w Dziale Zbiorów,
- Katarzyna Czepiel - asystent w Dziale Zbiorów,
- Maciej Łyszczarz - asystent w Dziale Zbiorów,
- Halina Krasnahir - asystent w Dziale Inwentarzy,
- Magdalena Janas - kierownik Działu Konserwacji Muzealiów.

## Spis treści:

|      |                                                               |    |
|------|---------------------------------------------------------------|----|
| I.   | Wstęp.....                                                    | 5  |
| II.  | Historia MIT.....                                             | 6  |
| III. | Działy Zbiorów MIT. Historia, kolekcje i kierunki ich rozwoju |    |
| 1.   | I - Pojazdy szynowe                                           |    |
| 1.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 7  |
| 1.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....           | 7  |
| 2.   | II - Pojazdy kołowe                                           |    |
| 2.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 8  |
| 2.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....           | 8  |
| 3.   | III - Komunikacja miejska                                     |    |
| 3.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 9  |
| 3.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe.....            | 9  |
| 4.   | IV - Inżynieria Miejska                                       |    |
| 4.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 10 |
| 4.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....           | 10 |
| 5.   | V - Techniki odtwarzania dźwięku                              |    |
| 5.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 11 |
| 5.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....           | 12 |
| 6.   | VI – Techniki odtwarzania obrazu                              |    |
| 6.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 12 |
| 6.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....           | 13 |
| 7.   | VII – Techniki biurowe                                        |    |
| 7.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 14 |
| 7.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe.....            | 15 |
| 8.   | VIII – Telekomunikacja                                        |    |
| 8.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 16 |
| 8.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe.....            | 17 |
| 9.   | IX – Techniki gospodarstwa domowego                           |    |
| 9.1  | Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                    | 17 |
| 9.2  | Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe.....            | 18 |

|                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| 10. X - Rzemiosło                                                        |    |
| 10.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                          | 18 |
| 10.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe.....                  | 19 |
| 11. XI - Przyrządy naukowo-badawcze                                      |    |
| 11.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                          | 19 |
| 11.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe.....                  | 20 |
| 12. XII – Maszyny przemysłowe                                            |    |
| 12.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                          | 20 |
| 12.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....                 | 20 |
| 13. XIII – Varia                                                         |    |
| 13.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                          | 21 |
| 13.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....                 | 21 |
| 14. Archiwum                                                             |    |
| 14.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji .....                          | 22 |
| 14.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....                 | 23 |
| 15. Biblioteka                                                           |    |
| 15.1 Ogólne zasady działania Biblioteki i syntetyczny opis kolekcji..... | 23 |
| 15.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe .....                 | 24 |
| IV. Darowizny, zakupy, depozyty .....                                    | 24 |
| V. Pozyskiwanie obiektów do kolekcji                                     |    |
| 1. Etyczne i prawne ramy gromadzenia i zbywania zbiorów .....            | 26 |
| 2. Ramy organizacyjne gromadzenia i zbywania zbiorów .....               | 30 |
| 3. Opinia opiekuna zbiorów .....                                         | 35 |
| 4. Opinia konserwatora .....                                             | 35 |
| 5. Zatwierdzanie nabytków .....                                          | 36 |
| 6. Deakcesja i zbycie .....                                              | 36 |
| 7. Wyjątki od zasad ogólnych .....                                       | 39 |
| 8. Ewaluacja.....                                                        | 40 |

## **I. Wstęp**

Muzeum Inżynierii i Techniki jest instytucją kultury Miasta Krakowa, która zajmuje się gromadzeniem i udostępnianiem zbiorów z zakresu historii i rozwoju techniki. Siedzibą główną muzeum jest Zajezdnia przy ul. św. Wawrzyńca 15. Poza tym posiada jeszcze dwa oddziały:

- Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema
- Hangar Czyżyny

Kolekcja jest sercem każdej placówki muzealnej, to wokół niej koncentrują się wszystkie nałożone na muzeum przez ustawodawcę aktywności – gromadzenie, opracowywanie, udostępnianie i konserwowanie. Odpowiedzialność za Kolekcję przejawia się w należytej nad nią opiece od momentu pojawienia się obiektu jako propozycji nabytku do momentu jego ewentualnej deakcesji. Należyty namysł nad profilem kolekcji, za której gromadzenie, przechowywanie, opracowanie, konserwację i udostępnianie przyjęliśmy odpowiedzialność leży zatem u podstaw działalności nowoczesnego muzeum. Opracowanie Polityki Gromadzenia Zbiorów jest momentem, w którym powinny zostać nakreślone słabe i mocne strony każdej z kolekcji składających się na złożony charakter całości zbiorów muzeum. Jest procesem refleksji i sformułowania zasad, w jaki sposób należy poszczególne kolekcje rozwijać i ewentualnie korygować poprzez przemyślane nabytki i uzupełnienia. Różnorodność zbiorów MIT wymusza, aby dokument Polityki został sporządzony w odniesieniu do poszczególnych zbiorów, tak aby w sposób możliwie najbardziej zindywidualizowany podejść do zasobów i potrzeb poszczególnych kolekcji. Musi jednak zostać zredagowany w sposób na tyle ogólny, by móc wyznaczać kierunki rozwoju w dłuższej, kilkuletniej perspektywie czasowej. Indywidualne, opracowane przez opiekunów poszczególnych zbiorów plany obejmujące perspektywę znacząco krótszą powinny zostać jego naturalnym uzupełnieniem. Należy jednak pamiętać, że opisujące krótszą perspektywę czasową dokumenty powinny być odpowiednio częściej przeglądane i korygowane w większej zależności od ofert pojawiających się na rynku. Istotna jest pisemna forma dokumentu Polityki Gromadzenia Zbiorów – daje ona bowiem możliwość na jego systematyczne przeglądanie i ewaluację powziętych zamierzeń. Rozeznanie własnych zasobów w kontekście dokumentów bazowych, takich jak wizja, statut

i strategia, oraz środowiska, w którym kolekcja powstała i jest rozwijana (sąsiedztwo innych placówek muzealnych, o często zbliżonym profilu) stanowi gwarancję przemysłanego gospodarowania publicznymi środkami i utrzymania wyznaczonego kierunku rozwoju.

## **II. Historia MIT**

Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie zostało powołane do życia Uchwałą Rady Miasta Krakowa nr MCXXII/1112/98 z dn. 18.06.1998 r. i rozpoczęło swą działalność kilka miesięcy później, w dn. 1 października tegoż roku. Muzeum ulokowane zostało w części kompleksu budynków wchodzących w skład zabytkowej zajezdni tramwajowej, mieszczącej się przy ulicy św. Wawrzyńca w Krakowie. Najstarsze obiekty zostały wybudowane wg. projektu H. Géróna ok. roku 1882, przez spółkę Belgijskie Towarzystwo Kolei Żelaznych (Compagnie Générale des Chemins de Fer Secondaires), założoną przez Bank Belgijski (Banque de Belgique). Spółka otrzymała od Gminy Kraków koncesję na budowę i eksploatację pierwszych w mieście linii tramwajowych. Dzisiejsze budynki mieściły wtedy odpowiednio: remizę tramwaju konnego wąskotorowego, kuźnię, stajnie dla koni zdrowych i chorych oraz magazyny paszy. Największymi walorami estetycznymi odznacza się budynek E, murowany na drewnianym szkielecie z wypełnieniem ceglanym o konstrukcji ryglowej (tak zwany „mur pruski”) – rzadki w Krakowie typ budownictwa. Budynki obsługiwały pierwszą linię tramwajową w Krakowie, która łączyła Most Podgórski z dworcem. W 1900 roku, na skutek elektryfikacji linii tramwajowych, zespół rozbudowano według projektu Karola Knausa. Wybudowano kompleks hal zespolonych dla tramwaju elektrycznego wąskotorowego, mieszczący zajezdnię, warsztaty oraz elektrownię. Wtedy też przebudowano pomieszczenia administracyjne i zaplecze. Wszystkie wzniesione wówczas budynki to obiekty murowane. W latach 1912-1913 zbudowano dyspozytornię oraz wozownię dla tramwajów normalnotorowych, także po przeciwnej stronie ul. św. Wawrzyńca (nie wchodzące obecnie w skład muzealnego kompleksu). Wynikało to z faktu, że wagony normalnotorowe, które zakupiła Krakowska Miejska Kolej Elektryczna (ówczesny odpowiednik MPK) były większe od wąskotorowych i nie mieściły się w starszych halach. Dalsza rozbudowa przypadła

na lata 20. XX wieku, kiedy to z uwagi na zakup autobusów wybudowano garaże i warsztaty dla tych pojazdów, będące – podobnie jak najstarsza zajezdnia tramwaju konnego czy hale dla wagonów normalnotorowych – budynkami wzniesionymi jako mur pruski. Tego typu obiekty nie są trwałe, tak więc decyzja o wykonaniu ich we wspomniany sposób dowodzi, iż miały to być pomieszczenia tymczasowe, służące tylko do wybudowania nowej zajezdni (1938 r.). Tramwaje ostatecznie zniknęły z zajezdni przy ul. św. Wawrzyńca na przełomie lat 50. i 60. XX wieku, a w budynkach, które po nich pozostały, urządzono warsztaty autobusowe i magazyny. Kompleks był wielokrotnie rozbudowywany i przebudowywany, tak, że budynki z czasem zmieniały swoje przeznaczenie. Walory estetyczne, architektoniczne i historyczne kompleksu zadecydowały o tym, iż w roku 1985 cały kompleks zajezdni, po obu stronach ul. św. Wawrzyńca, wpisany został do Rejestru Zabytków pod numerem A-680.

### **III. Działy Zbiorów MIT. Historia, kolekcje i kierunki ich rozwoju:**

#### **1. I - Pojazdy szynowe**

##### *1.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Dział składa się z kilkunastu wagonów tramwajowych w różnym stanie zachowania, kilku modeli kolejowych z Muzeum Techniczno-Przemysłowego w Krakowie, metalowych tabliczek zdemontowanych z tramwajów i lokomotyw, oraz z firmowych tabliczek kolejowych. Trzon kolekcji pochodzi z przekazu Składnicy Taboru Zabytkowego przy MPK Kraków Sp. z o.o. dokonanego w początkach istnienia Muzeum. Dział liczy 34 obiekty.

##### *1.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Dział powinien opowiadać historię rozwoju transportu publicznego w Krakowie.
- 2) Gromadzić akcesoria związane z pracą w komunikacji miejskiej, obsługą i korzystaniem z komunikacji miejskiej (np. biletomat), w tym również akcesoria kolejowe.

- 3) Rezygnacja z przyjmowania do zbioru pojazdów związanych z transportem kolejowym.
- 4) Zbiór tramwajów można w przyszłości rozszerzyć o wycofywany z eksploatacji wagon tramwajowy 105N.
- 5) W przypadku połączenia tego działu z działem III – Komunikacja Miejska, nowy dział powinien nosić nazwę "Pojazdy szynowe i Komunikacja Miejska".

Słowa kluczowe: transport zbiorowy, sieć połączeń, tramwaj, mobilność, transport publiczny

## **2. II - Pojazdy kołowe**

### *2.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Trzon kolekcji stanowi polska motoryzacja indywidualna z lat 1930 – 2000. Obiekty w większości były pozyskiwane od osób prywatnych oraz w wyniku przekazu ze Składnicy Taboru Zabytkowego przy MPK Kraków Sp. z o.o. dokonanego w początkach istnienia Muzeum. Tą część kolekcji Muzeum ma dobrze rozwiniętą i reprezentatywną szczególnie dla lat 1945 – 1990. Kolekcja jest uzupełniona o akcesoria samochodowe i motoryzacyjne, pojazdy o specjalnym przeznaczeniu (Melex, Velorex), niewielką kolekcję rowerów, 2 holowniki, cztery autobusy oraz samochód ciężarowy. Obecnie kolekcja liczy ok. 200 obiektów muzealnych.

### *2.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

Ze względu na charakter i tematykę obecnej kolekcji, dział II powinien być rozwijany w kierunku transportu indywidualnego. Opowiadać o ruchu, przemieszczaniu się, transporcie w różnych kontekstach społecznych.

- 1) Pozyskiwane obiekty powinny być produkcji polskiej lub montowane w Polsce.
- 2) Ze względu na możliwości logistyczne oraz zwartość kolekcji Muzeum Inżynierii i Techniki, powinien skupiać się na transporcie lądowym z wyłączeniem lotniczego.
- 3) Kolekcję motoryzacyjną należy starać się uzupełnić o:

- polskie samochody osobowe
- polskie samochody dostawcze i ciężarowe
- polskie motocykle
- akcesoria samochodowe, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki samochodowej oraz tematu bezpieczeństwa w motoryzacji (przyczepy kempingowe, pasy bezpieczeństwa, poduszki powietrzne, gaśnice samochodowe)
- pojazdy dla osób z niepełnosprawnościami
- pojazdy z początków historii motoryzacji w zakresie czasowym 1880 – 1939
- pojazdy służące utrzymaniu infrastruktury komunalnej
- Zakres czasowy kolekcji motoryzacyjnej to 1880 – 2010

4) Kolekcją, którą warto rozwijać są rowery produkcji polskiej w zakresie czasowym 1920 – 2000. W najbliższych latach planujemy pozyskiwać pojazdy z lat 1990 – 2010 produkowane i montowane na terenie Polski.

Słowa kluczowe: transport indywidualny, samochód, motocykl, rower, ropa naftowa, ruch, niezależność, polska motoryzacja.

### **3. III - Komunikacja miejska**

#### *3.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Dział gromadzi wszelkie przedmioty związane z funkcjonowaniem miejskiego transportu publicznego, głównie z terenu Krakowa. Znajdziemy tutaj m. in. mundury, wyposażenie pracowników komunikacji miejskiej, bilety przedsiębiorstw transportowych oraz wyposażenie montowane w pojazdach komunikacji publicznej i taksówkach. Dział liczy obecnie ponad 60 obiektów pozyskanych od osób prywatnych oraz przekazanych ze Składnicy Taboru Zabytkowego przy MPK Kraków Sp. z o.o.

#### *3.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

Dział ten w swoim obecnym, przypadkowym i niespójnym kształcie decyzją kolegiąlną zostanie kolekcją zamkniętą. Ewentualne nowe oferty będą nabywane

do działu I Pojazdy szynowe (w przyszłości Pojazdy szynowe i Komunikacja Miejska).

Słowa kluczowe: transport zbiorowy, sieć połączeń, tramwaj

#### **4. IV - Inżynieria miejska**

##### *4.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Dział gromadzi obiekty z obszaru tematycznego inżynierii miejskiej w ujęciu sieciowym i wytwórczym. Znajdują się tutaj obiekty związane z infrastrukturą miejską reprezentowaną przez następujące sieci: ciepłowniczą, elektroenergetyczną, gazową, wodociągową i kanalizacyjną, telefoniczną i informatyczną (teleinformatyczną) oraz drogową (wraz z miejskim transportem szynowym). Dział dokumentuje także rozwiązania techniczne z zakresu mieszkalnictwa, usług komunalnych, małej architektury miejskiej, systemów informacji miejskiej oraz oznakowania dróg w miastach. Granica decydująca o przynależności do działu IV danego obiektu wchodzącego w skład sieci znajduje się na progu mieszkania (końcówki sieci zaliczamy do rozwiązań z grona technik gospodarstwa domowego). Główna część zbiorów pochodzi od osób prywatnych, kolekcjonerów oraz spółek miejskich. Dział obejmuje obecnie ponad 700 obiektów.

##### *4.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Próba pozyskania do zbiorów fragmentów historycznych nawierzchni krakowskich ulic (bruk, płyty chodnikowe). Wymaga to aktywnych poszukiwań.
- 2) Rozwój części kolekcji związanej z elementami sieci wodociągowej, ciepłowniczej, kanalizacyjnej.
- 3) Rozbudowa kolekcji znaków drogowych i oznaczeń miejskiego systemu informacji.
- 4) Budowa kolekcji związanej z bezpieczeństwem miasta w wymiarach: zagrożeń pożarowych, powodziowych, obrony cywilnej, obrony przeciwlotniczej. Ukazanie rozwoju rozwiązań i systemów ostrzegania przed zagrożeniami.

- 5) Obiekty z zakresu inżynierii miejskiej niemożliwe do włączenia do działu IV ze względu na swoje gabaryty powinny być dokumentowane w formie zdjęć, filmów i planów kwalifikowanych do archiwum MIT. Tego typu dokumentacja będzie przyjmowana wyłącznie w formie darowizn, a informacja o gotowości jej przyjmowania będzie dostępna na stronie Internetowej MIT.

Słowa kluczowe: miejska infrastruktura, system, sieć, warunki życia mieszkańca, zaopatrzenie, urbanizacja, miejskość

## **5. V - Techniki odtwarzania dźwięku**

### *5.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Obiekty dokumentują rozwiązania techniczne związane z zapisem, wytwarzaniem i odtwarzaniem dźwięku, jak również rozwój służących do tego celu urządzeń i nośników od drugiej połowy XIX wieku do współczesności. Obiekty w dziale dokumentują formy mechanicznej, analogowej, jak również cyfrowej audiotechniki i elektroakustyki. W tej kolekcji znajdziemy 600 obiektów pozyskanych od osób prywatnych i instytucji. Wśród zgromadzonych obiektów można wyróżnić następujące grupy tematyczne:

- 1) automatofony i urządzenia do mechanicznego odtwarzania dźwięku,
- 2) elektryczne urządzenia odtwarzania dźwięku,
- 3) mechaniczne i elektryczne urządzenia rejestracji dźwięku,
- 4) urządzenia do zdalnej transmisji i odbioru dźwięku, w tym aparaty radiowe, urządzenia łączności i radiokomunikacji,
- 5) sprzęt i elementy infrastruktury radionadawczej,
- 6) urządzenia i sprzęt fonograficzny w zakresie reprodukcji nośników,
- 7) nośniki zapisu dźwięku,
- 8) audiofony, urządzenia elektroakustyczne, przetworniki i inne źródła emisji a także wzmacniania dźwięku,
- 9) podzespoły elektroniczne i urządzenia do kodowania i przetwarzania sygnałów elektrycznych z zapisem dźwięku, bądź edycji, korekcji i obróbki parametrów sygnału fonicznego,

- 10) pasywne rozwiązania techniczne i konstrukcyjne w zakresie modulowania fal dźwiękowych,
- 11) inne urządzenia peryferyjne,
- 12) druki ulotne i inne materiały kontekstowe dotyczące audiotechniki.

### *5.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

Proponujemy docelowo zmienić nazwę działu na "Audiotechnika i elektroakustyka" jako nazwę bardziej odpowiadającą profilowi tego zbioru i lepiej definiującą jej rozwój na przyszłość. W zakresie rozbudowy kolekcji planowane jest:

- 1) Punktowe uzupełnianie kolekcji o wybrane obiekty z okresu 1900-1960 reprezentujące innowacyjne osiągnięcia i rozwiązania techniczne w zakresie audiotechniki.
- 2) Przeprowadzenie poszukiwań i pozyskanie do kolekcji obiektów polskiej produkcji z lat 80., 90. i początku 2000. prezentujących przemiany audiotechniki. Powinny to być przede wszystkim obiekty reprezentatywne dla okresu transformacji ustrojowej i gospodarczej, zwrócić szczególną uwagę na urządzenia produkcji polskiej.
- 3) Rozbudowa kolekcji o sprzęt radio-nadawczy (m.in.: lampy nadawcze) a także sprzęt związany z rejestracją dźwięku i jej technicznymi wariantami (np. magnetofon drutowy, tefifon).
- 4) Pozyskanie do kolekcji odbiorników radiowych polskiej produkcji z okresu lat 50.-70. XX w. prezentujących rozwojowe rozwiązania konstrukcyjne i materiałowe (np. miniaturyzacja, zastosowanie tworzyw sztucznych).

Słowa kluczowe: audiotechnika, akustyka, radio, dźwięk, słuchanie, muzyka, fonografia, głos, komunikacja, fale elektromagnetyczne, nadawanie, elektronika, rozrywka, informacja, propaganda.

## **6. VI - Techniki odtwarzania obrazu**

### *6.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Dział złożony z obiektów dokumentujących rozwój rozwiązań technicznych dedykowanych komunikacji wizualnej, w zakresie rejestracji, transmisji oraz

odtworzenia obrazów ruchomych lub statycznych właściwych analogowym lub cyfrowym systemom reprezentacji. Większość obiektów w tym dziale pochodzi od osób prywatnych i kolekcjonerów. Dział obejmuje obecnie ponad 270 obiektów. Znajdują się w nim urządzenia z zakresu:

- 1) urządzenia do bezpośredniej projekcji obrazów statycznych i ruchomych,
- 2) aparatura kinotechniczna,
- 3) urządzenia do rejestracji obrazu ruchomego,
- 4) urządzenia do odtwarzania obrazów ruchomych za pomocą mediów zewnętrznych,
- 5) elektryczne odbiorniki do odtwarzania transmisji telewizyjnych,
- 6) urządzenia i systemy odbiorcze komunikacji satelitarnej i cyfrowych środków przekazu,
- 7) technologie oraz urządzenia nadawcze w zakresie łączności telewizyjnej,
- 8) studyjny sprzęt telewizyjny,
- 9) urządzenia i analogowe/cyfrowe systemy obróbki obrazu,
- 10) nośniki treści wizualnych,
- 11) inne urządzenia peryferyjne,
- 12) druki ulotne i inne materiały kontekstowe dotyczące komunikacji wizualnej.

### *6.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Przeprowadzenie poszukiwań i pozyskanie do kolekcji obiektów z lat 80., 90. i początku 2000. prezentujących przemiany techniki audio-wideo (magnetowidy, kamery itp.), powinny to być obiekty reprezentatywne dla okresu transformacji ustrojowej i gospodarczej.
- 2) W budowaniu kolekcji należy zwrócić uwagę na zmianę technologii nadawczych, w tym pozyskać obiekty reprezentatywne dla telewizji kablowych a także telewizyjnej komunikacji satelitarnej oraz cyfrowych formatów zapisu i nadawania.
- 3) Zbudować reprezentatywną kolekcję nośników treści wizualnych (analogicznie dla kolekcji dot. dźwięku).

- 4) Pozyskać odbiorniki telewizyjne polskiej produkcji, tak by w kolekcji muzealnej znalazły się obiekty reprezentatywne dla wszystkich rodzimych producentów.
- 5) Zwrócić uwagę i aktywnie pozyskiwać urządzenia peryferyjne, budujące kontekst związany z codziennymi praktykami użytkowników odbiorników telewizyjnych.
- 6) Uzupełnić kolekcję o wybrane urządzenia z XIX i przełomu XIX i XX w. dokumentujące rozwój analogowych technik wizualnych.
- 7) Zwrócić szczególną uwagę o urządzenia produkcji polskiej.
- 8) Postulowana jest zmiana nazwy działu na "Techniki komunikacji wizualnej", co będzie lepiej odzwierciedlać charakter zgromadzonych w nim obiektów.

Słowa kluczowe: obraz, fotografia, transmisja, telewizja, elektronika, fale elektromagnetyczne, sygnał satelitarny, audio wideo, nośnik, komunikacja, przekaz, cyfrowy, analogowy, kablowy, nadawanie, odbiór, rozrywka, informacja, propaganda, światło, kolor, odbiorcy, widzowie, patrzenie, wzrok, światłoczułość.

## **7. VII - Techniki biurowe**

### *7.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Dział gromadzi obiekty dokumentujące rodzaje i rozwój technik związanych z prowadzeniem prac biurowych, księgowych i administracyjnych, w tym urządzenia poświadczające zmieniające się formy usprawniania pracy biurowej. Istotę kolekcji stanowią związane z pracą biurową złożone procesy biurokratyczne polegające na wytwarzaniu, obiegu, akceleracji i archiwizacji dokumentów wraz z zapisem informacji. W dziale znajdziemy 370 obiektów pochodzących od kolekcjonerów, osób prywatnych i instytucji.

Struktura zbiorów w tym zakresie obejmuje:

- 1) urządzenia biurowe (*office machines*),
- 2) urządzenia biurowe specjalnego przeznaczenia,
- 3) podręczne urządzenia do druku i powielania tekstu,
- 4) wyposażenie i konfekcję biurową (*office equipment*),

- 5) przybory piśmiennicze,
- 6) maszyny do pisania,
- 7) mechaniczne maszyny liczące (*adding/calculating machines*),
- 8) elektroniczne maszyny liczące wraz z urządzeniami peryferyjnymi,
- 9) urządzenia łączności i komunikacji teleinformatycznej w zakresie cyfrowej reprezentacji danych tekstowych i audiowizualnych,
- 10) nośniki zapisu danych,
- 11) wybrane podzespoły elektroniczne,
- 12) druki ulotne i inne materiały kontekstowe dotyczące technik pracy biurowej.

### *7.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Rozszerzenie kolekcji o przybory do pisania i inne utensylia pisarskie.
- 2) Pozyskanie przyborów biurowych z końca XIX i całego XX w. (w szczególności rodzimych producentów: Iskra i Karmański / Krak; K. Wasilewski / Kawuska; Fabryka Chemiczna M. Leszczyński i S-ka; Fabryka ołówków Majewski St. i S-ka / Pruszkowskie Zakłady Materiałów Biurowych).
- 3) Zwrócenie uwagi na obiekty dokumentujące historię lokalnych producentów - krakowskich (KFAP, Telpod i in.) i polskich (np. Elwro).
- 4) Uwzględnienie przy pozyskiwaniu, obiektów dokumentujących okres transformacji ustrojowej i gospodarczej, w tym działalność produkcyjną i handlową przedsiębiorstw polonijno-zagranicznych.
- 5) Rozbudowanie kolekcji o egzemplarze maszyn liczących reprezentujących ewolucję konstrukcyjnych rozwiązań mechanicznych w tej grupie urządzeń.
- 6) Uzupełnienie kolekcji maszyn do pisania o egzemplarze dokumentujące innowacyjne rozwiązania konstrukcyjne i techniczne, bądź o typy maszyn niereprezentowane w kolekcji (np. maszyna stenograficzna).
- 7) Systematyczne pozyskiwanie do kolekcji wybranych egzemplarzy elektroniki komputerowej z okresu 1980-2010.
- 8) Zwrócić szczególną uwagę o urządzenia produkcji polskiej.

9) Stworzenie przekrojowego zbioru nośników elektronicznych oraz wybranych podzespołów elektronicznych.

10) Postulowana jest zmiana nazwy działu na "Techniki pracy biurowej" co będzie pełniej odzwierciedlać charakter zgromadzonych w nim obiektów.

Słowa kluczowe: cyfry, liczby, liczenie, arytmetyka, pisanie, pismo, zapis, dane, dokumenty, archiwizacja, kartoteka, biurokracja, administracja, maszyny liczące, maszyny do pisania, komputery, formularz, wzór, cyfrowy, analogowy, sieć, elektronika, procedury, zarządzanie, proces decyzyjny, komunikacja, obieg informacji, praca ręczna, praca umysłowa, urząd.

## **8. VIII - Telekomunikacja**

### *8.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Dział gromadzi aparaty do transmisji informacji na odległość przy użyciu środków łączności. W skład kolekcji wchodzi urządzenia, które stanowią koniec sieci telekomunikacyjnych i znajdują się w domach, mieszkaniach i biurach. Za początek ramy czasowej kolekcji należy uznać lata 30-te XIX wieku – moment pojawienia się pierwszych telegrafów, jej koniec wyznaczają czasy współczesne. W doborze obiektów kierujemy się rozwiązaniami technicznymi, zastosowanymi w urządzeniach, ich designem oraz indywidualną historią. Obecnie dział liczy ponad 100 obiektów pozyskanych głównie od osób prywatnych. Struktura zbiorów w wyżej wymienionym zakresie obejmuje:

- 1) Telegrafy
- 2) Dalekopisy
- 3) Telefony
- 4) Faksy
- 5) Radiostacje
- 6) Radiotelefony
- 7) Telefony komórkowe różnych generacji
- 8) Urządzenia peryferyjne

### *8.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Uzupełnić kolekcję o przykłady XIX wiecznych telegrafów, reprezentujących różne systemy telegraficzne.
- 2) Uzupełnić kolekcję o aparaty telefoniczne z przełomu XIX i XX wieku.
- 3) Budowanie kolekcji w taki sposób, aby oddawała poszczególne historyczne etapy rozwoju telekomunikacji w sposób spójny i zrównoważony.

Słowa kluczowe: komunikowanie się, przekazywanie informacji, telefon, sieć połączeń, rozmowa.

## **9. IX - Techniki gospodarstwa domowego**

### *9.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Zbiór obejmuje urządzenia i artefakty związane z technikami domowymi, wykorzystywanymi w codziennym życiu gospodarstw domowych. Gromadzone są w nim elementy instalacji i urządzenia wewnętrzne budynków, służące do przesyłania oraz odbioru mediów, takich jak woda, ścieki, ciepło, gaz, elektryczność. Dział IX zawiera wyposażenie kuchni, łazienek oraz innych pomieszczeń, a także drobny sprzęt domowy – zarówno ręczny, jak i zmechanizowany – z następujących obszarów:

- 1) utrzymanie czystości w domu,
- 2) pranie i suszenie,
- 3) gotowanie, pieczenie i przetwarzanie żywności,
- 4) ważenie i mierzenie,
- 5) zmywanie,
- 6) chłodzenie i zamrażanie, przechowywanie żywności,
- 7) higiena osobista i zdrowie (domowy sprzęt leczniczy),
- 8) armatura sanitarna,
- 9) praca domowa kobiet,
- 10) wolny czas np.: sprzęty turystyczne, rekreacyjne.

W dziale IX gromadzone są urządzenia związane z inteligentnym domem, w produkcji których zastosowano najnowsze technologie i materiały z uwzględnieniem efektywnego i ekologicznego zużycia energii. Z działu IX wyłączone zostały urządzenia i akcesoria związane z technikami odtwarzania dźwięku, obrazu oraz telekomunikacyjne, które gromadzone są w odrębnych działach kolekcji. Dział liczy ponad 540 obiektów pochodzących od osób prywatnych i kolekcjonerów.

### *9.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Uzupełnienie urządzeń domowych zasilanych gazem.
- 2) W przyszłości rozbudowanie kolekcji w obszarach związanych z higieną i utrzymaniem czystości osobistej. Uzupełnienie zbiorów o armaturę sanitarną z różnych okresów oraz akcesoria higieny osobistej.
- 3) Uzupełnienie zbiorów o akcesoria i urządzenia służące do konserwacji i przechowywania żywności, w tym wecki, puszki, naczynia.
- 4) Rozbudowanie kolekcji związanej z przemysłem czasu wolnego w tym: domowy sprzęt rekreacyjny i turystyczny.
- 5) Uzupełnianie zbiorów o urządzenie z przełomu lat 90/2000.

Słowa kluczowe: AGD, sprzęty, urządzenia domowe, piece, kuchenki, maszyny do szycia, oświetlenie domowe, ogrzewanie domu, wentylacja, gotowanie, żywność, mrożenie, chłodzenie, przechowywanie żywności, sprzątanie, porządki, odkurzanie, odkurzacz, froterowanie, froterka, zmywanie, pranie, urządzenie piorące, pralka, prasowanie, żelazko, higiena osobista, zdrowie, urządzenia sanitarne, czas wolny, sprzęty turystyczne, rekreacyjne.

## **10. X - Rzemiosło**

### *10.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Rzemiosło charakteryzuje się wytwórczością i działalnością na małą skalę oraz małym oddziaływaniem środowiskowym i społecznym, co jest typowe dla działalności przemysłowej. W obrębie tego zbioru gromadzone są urządzenia, narzędzia, przedmioty, produkty i pamiątki związane z rzemiosłem i pracą

rzemieślnika oraz charakterystyczne elementy wyposażenia: zakładów rzemieślniczych w tym rzemiosła precyzyjnego, usługowych, handlowych, pracowni. Do działu X nie zalicza się obiektów związanych z transportem. Obiekty związane z tym obszarem gromadzone są w innym dziale. Muzeum nie gromadzi obiektów związanych usługami medycznymi i farmaceutycznymi. Dział ten obejmuje ponad 100 obiektów pozyskanych od osób prywatnych.

### *10.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Celem nabywania nowych obiektów jest kompletowanie dotychczas zgromadzonych zespołów rzemiosł oraz nabywanie nowych.
- 2) Kompletowanie zapoczątkowanych już w kolekcji zespołów zakładów rzemieślniczych: zakładu szewskiego, drykierskiego, obróbki metalu, obróbki drewna, kaletniczego.
- 3) Poszerzenie kolekcji o akcesoria i urządzenia z zakładów rzemieślniczych i usługowych dotąd niereprezentowanych w zbiorach takich jak zakłady: fryzjerski, krawiecki, bieliźniarski, dziewiarski, spożywczy - różne branże, tekstylne.

Słowa kluczowe: rzemiosło, rękodzieło, rzemieślnik, narzędzia, maszyny rzemieślnicze, obróbka drewna, obróbka metalu, kaletnictwo, szewstwo, usługi, fryzjerstwo, krawiectwo, bieliźniarstwo, dziewiarstwo, handel, rzemiosło precyzyjne, wyposażenie zakładów rzemieślniczych, zakłady przemysłowe, fabryka.

## **11. XI - Przyrządy naukowo-badawcze**

### *11.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Oś działu stanowią obiekty związane z miernictwem. Obiekty stanowiące różnorakie przykłady aparatury naukowej i badawczej są reprezentowane w dziale w małym stopniu a ich dobór ma charakter przypadkowy. Nie tworzą one spójnej grupy reprezentatywnej dla którejkolwiek dziedziny nauki. Dział liczy blisko 300 obiektów pozyskanych od instytucji oraz osób prywatnych.

### *11.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

Dotychczasowa nazwa działu nie odzwierciedla specyfiki kolekcji, dlatego powinna ulec zmianie na "przrządy pomiarowe". Gałąź tego działu dotycząca przyrządów naukowych powinna zostać zamknięta jako nie dająca nadziei na zbudowanie reprezentatywnej kolekcji. Nakład pracy potrzebnej do zbudowania niemal od zera dobrej, przekrojowej kolekcji aparatury naukowo-badawczej dla licznych dziedzin i dyscyplin naukowych byłby ogromny. Nie odpowiadałoby to też w pełni profilowi naszej instytucji, gdyż MIT nie jest muzeum nauki. Dział skupi się natomiast na gromadzeniu różnorodnych typów i generacji przyrządów z dziedziny miernictwa produkcji polskiej bądź obcej (tylko wyjątkowo w przypadku braku polskich odpowiedników).

Słowa kluczowe: miernictwo, pomiar, wielkość, jednostka, odczyt.

## **12. XII - Maszyny przemysłowe**

### *12.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

W obrębie tego zbioru gromadzone są urządzenia, narzędzia, przedmioty i wyposażenie związane z krakowskim drukarstwem oraz urządzenia i przedmioty stanowiące standardowe wyposażenie zakładów rzemieślniczych i małych wytwórni przemysłowych. Maszyny przemysłowe oraz przemysłowe linie produkcyjne związane z różnymi gałęziami gospodarki nie są reprezentowane w zbiorze. Dział liczy ponad 100 obiektów pozyskanych od instytucji oraz osób prywatnych.

### *12.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

Maszyny przemysłowe i linie produkcyjne, których gabaryty nie pozwolą na włączenie ich do kolekcji, powinny być dokumentowane w formie zdjęć, filmów i planów kwalifikowanych do archiwum MIT. Z uwagi na rozmiary takich urządzeń oraz ograniczone możliwości ich pozyskiwania, nie będą przedmiotem gromadzenia. W związku z tym uznajemy Dział za kolekcję zamkniętą w tym kształcie. Kolejne nabytki będą przyporządkowywane do Działu X Rzemiosło.

Pozostałe urządzenia i przedmioty niekwalifikujące się do działu X będą w przyszłości nabywane do działu XIII Varia.

Słowa kluczowe: przemysł, produkcja, maszyny przemysłowe, maszyny drukarskie, drukarstwo, druk, skład, drukowanie, introligatorstwo, introligatornia, wentylacja przemysłowa, prasy, wyciągarki.

### **13. XIII - Varia**

#### *13.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

W dziale tym gromadzone są obiekty, interesujące dla kolekcji pod względem historycznym, pochodzenia, konstrukcji czy wzornictwa, dla których nie ma przyporządkowania w istniejącej strukturze zbiorów lub mogłyby być przyporządkowane do różnych działów, ale ze względów merytorycznych chcemy mieć je w jednym zbiorze. W dziale znajdziemy m.in. obiekty będące spuścizną po osobach związanych z historią techniki, projektowaniem czy wzornictwem przemysłowym. Różnego typu tablice informacyjne, ostrzegawcze, szyldy, reklamy zewnętrzne, oznaczenia budynków oraz tabliczki znamionowe. Kolekcja ta pochodzi od instytucji i osób prywatnych. Liczy ona obecnie 170 obiektów.

#### *13.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Dział XIII ze względu na swoją specyfikę gromadzi szeroki zakres obiektów związany z różnymi dziedzinami.
- 2) Zalecane jest rozwinięcie funkcji pomocniczej działu XIII w stosunku do reszty zbiorów Muzeum, gromadzenie obiektów, które mają pełnić rolę uzupełniającą, ale nie wpisują się w główny zakres gromadzenia zbiorów w danych dziale.
- 3) Ze względu na małą reprezentację w kolekcji, wskazane jest pozyskanie do zbiorów szyldów, reklam zewnętrznych, tabliczek znamionowych, oznaczeń budynków oraz drobnych przedmiotów reklamowych związanych z działalnością zakładów usługowych, rzemieślniczych i przemysłowych w Krakowie, będących pamiątką po tychże zakładach oraz ich lokalizacji.
- 4) Sukcesywne rozbudowywanie kolekcji i stworzenie reprezentatywnego zbioru opakowań po produktach (m.in. butelki, puszki, pudełka, pojemniki, papier pakowy

i inne) będących wytworem lokalnych zakładów i wytwórni, skupienie się w szczególności na przełomie XIX/XX w., okresie międzywojennym i PRL. Szczególnie wskazane jest pozyskanie do zbiorów wyrobów pochodzących ze zlokalizowanych w Krakowie zakładów rzemieślniczych i przemysłowych.

5) W miarę możliwości pozyskanie do zbiorów wzorników i próbników związanych z produkcją polskich zakładów przemysłowych.

6) W związku z rozbudową działu rzemiosła i kompletowaniem kolekcji zespołów zakładów usługowych i rzemieślniczych, proponowane jest przyjęcie do działu Varia drobnych obiektów stanowiących elementy wyposażenia wnętrz oraz ekspozycji witryn usługowych.

Słowa kluczowe: opakowanie, projekt, wzór, spuścizna po osobie związanej z techniką, historia techniki, informacja, reklama, szyld, oznaczenie, tabliczka, zbiór pomocniczy, wzór patentowy.

## **14. Archiwum**

### *14.1 Historia i syntetyczny opis kolekcji*

Obecny zasób archiwum to zbiór pojedynczych dokumentów, prospektów, folderów reklamowych związanych z rzemiosłem i przemysłem, głównie Krakowa. Kolekcja ta nie jest spójna i wiele w niej przypadkowości i potrzeby chwili. Jednak spośród tej kolekcji wyróżnić należy dokumenty ilustrujące rozwój komunikacji tramwajowej (Krakowska Miejska Kolej Elektryczna, później MPK). Są to dokumenty wyrywkowo prezentujące działalności spółki od czasu powołania komunikacji miejskiej, a także plany rozbudowy sieci tramwajowej. To jedyna część zasobu dość obszerna i widać w niej pewien zamysł. Ponadto w zasobie są fotografie ukazujące krakowskie mosty, zabudowania gazowni, budowę linii tramwajowych i rozbudowę miasta, zajezdnię tramwajową i jej wnętrza, wagony tramwajowe. Ponadto wśród fotografii jest wiele reprodukcji, związanych głównie z komunikacją miejską oraz wieloletnim dyrektorem KMKE T. Polaczkiem-Korneckim. Archiwalia nie są pogrupowane w zespoły ani zbiory, a ewidencjonowane dotąd były zgodnie ze standardami muzealnymi, a nie archiwalnymi. Dla łatwiejszego korzystania

z zasobu oraz jego większej przejrzystości konieczne jest pogrupowanie go w zbiory lub w niektórych przypadkach zespoły archiwalne.

#### *14.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe:*

Mimo wielkiej przypadkowości zasobu zasadna jest jego rozbudowa. Zasób archiwalny winien odzwierciedlać i uzupełniać wszystkie obszary zainteresowania Muzeum od inżynierii miejskiej przez przemysł, komunikację, motoryzację, telekomunikację po techniki biurowe. Materiały archiwalne powinny ilustrować rozwój techniczny i gospodarczy Polski. Archiwalia w połączeniu z biblioteką powinny stanowić pomoc naukową dla opracowania zbiorów Muzeum a ponadto stanowić cenne źródło dla historii techniki. Istotne w tym kontekście wydaje się także pozyskiwanie spuścizn ludzi związanych z rozwojem technicznym i przemysłowym, których materiały osobiste mogą stanowić nieoceniony materiał poznawczy pozwalający patrzeć głębiej w procesy i zjawiska związane z rozwojem techniki.

Słowa kluczowe: historia techniki, dokumentacja techniczna, prospekty, fotografie, spuścizny.

### **15. Biblioteka**

#### *15.1 Ogólne zasady działania Biblioteki i syntetyczny opis kolekcji*

Gromadzony w Bibliotece księgozbiór stanowi zbiór naukowy o charakterze specjalistycznym. Biblioteka służy przede wszystkim pracownikom Muzeum jako warsztat pracy do naukowego opracowywania obiektów muzealnych, instrumentarium dla prowadzonych w placówce badań i kształcenia zawodowego oraz zaplecze intelektualne dla kuratorów wystaw muzealnych. Pod tym kątem gromadzone są zbiory, których zakres tematyczny obejmuje następujące dziedziny: inżynierię, mechanikę, transport samochodowy i szynowy, komunikację miejską, informatykę i elektronikę, nauki matematyczno-fizyczne. Biblioteka gromadzi również materiały z zakresu gospodarstwa domowego, konserwacji zabytków i informacji naukowej. Zbiory biblioteczne wzbogacane są pozycjami z dziedzin pokrewnych np. historii techniki i przemysłu, architektury.

Biblioteka realizuje następujące zadania:

- 1) gromadzi, inwentaryzuje, przechowuje i chroni druki zwarte z dziedzin objętych statutową działalnością Muzeum i dziedzin pokrewnych,
- 2) pełni funkcję ośrodka informacji naukowej,
- 3) swoją działalnością wspiera pracę merytoryczną prowadzoną w Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie w związku z realizacją jego misji i zadań statutowych.

Biblioteka posiada bogaty i systematycznie uzupełniany zbiór książek i czasopism, który jest powiększany poprzez zakupy, dary oraz przekazania od osób prywatnych, czy też innych instytucji.

Wprowadzana automatyzacja procesów bibliotecznych realizowana poprzez wdrażanie od kwietnia 2025 roku modułu bibliotecznego w systemie ewidencyjnym MuzeoWeb wpłynie korzystnie na wizerunek Biblioteki, usprawni katalogowanie, umożliwi pracownikom Muzeum zdalny dostęp do katalogu bibliotecznego.

#### *15.2 Strategia rozbudowy kolekcji i słowa kluczowe*

- 1) Kontynuacja nabywania książek odpowiadających zakresowi tematycznemu gromadzonych zbiorów oraz strategii rozwoju Muzeum.
- 2) Pogrupowanie księgozbioru w zespoły tematyczne, wprowadzenie odpowiednich zmian w systemie ewidencyjnym MuzeoWeb. Całkowita realizacja zadań Biblioteki, w tym: ewidencjonowanie, katalogowanie, wypożyczanie wewnętrzne oraz przeprowadzenie skontrum zbiorów bibliotecznych w systemie MuzeoWeb.
- 3) Poszerzenie działalności Biblioteki o możliwość przeprowadzenia kwerend dla osób prywatnych i instytucji zewnętrznych.

Słowa kluczowe: literatura, księgozbiór, informacja specjalistyczna, materiały zawodowe.

#### **IV. Darowizny, zakupy, depozyty**

Fundamentem kolekcji muzealnej były zbiory Składnicy Taboru Zabytkowego przy MPK Kraków Sp. z o.o. z zasobów której do Muzeum przekazano 20 pojazdów komunikacji miejskiej w tym: wagony tramwajowe, autobusy, pojazdy techniczne

wraz z dokumentacją techniczną, archiwalną i fotograficzną oraz obiekty, stanowiące głównie przykłady urządzeń z zakresu technik biurowych i telekomunikacji.

W latach kolejnych Muzeum nabywało obiekty na podstawie umów darowizny bądź umów kupna - sprzedaży zawieranych w formie pisemnej, dokumentowej lub ustnej z prywatnymi osobami. Obiekty zostały nabyte także: w formie przekazu, na podstawie umów darowizny, faktur sprzedaży wraz z protokołem przyjęcia od instytucji publicznych.

Muzeum sukcesywnie na przestrzeni lat, pozyskiwało obiekty, które znacząco wpłynęły na rozbudowę i rozwój poszczególnych działów zbiorów. Wśród nich warto wymienić zakup w roku 2015, ponad 50 obiektów, m.in.: radioodbiorniki, telewizory, magnetofony. Zakup ten umożliwił rozbudowę działu V związanego z techniką odtwarzania dźwięku. W roku 2018, do zbiorów muzealnych nabyto na podstawie umów kupna - sprzedaży zawartych z dwoma oferentami, najliczniejszą grupę obiektów, tj. woltomierze, amperomierze, łączniki obrotowe, nawiązujących do inżynierii miejskiej i przyrządów naukowo - badawczych. W tym samym też roku, znacząco rozwinął się dział zbiorów VII – technika biurowa poprzez zakup ponad 100 obiektów typu: komputery, monitory. W roku 2020, Muzeum pozyskało w darze obiekty związane z prowadzeniem domu, w tym: żelazka, miksery, roboty kuchenne, sokowirówki, froterki, które zostały włączone do działu IX - techniki gospodarstwa domowego.

Pośród najcenniejszych i wartościowych obiektów pozyskanych do tej pory wymienić można:

- Zestaw radiowy z gramofonem Capello Roma
- Komputer Odra 1305
- Kuchnia elektryczna „Gródek”
- Ciąg do produkcji świec
- Samochód osobowy Polski Fiat 508 III Junak
- Fragment drewnianej rury wodociągowej z krakowskiego wodociągu
- Maszyna Parowa F. Wichterle na czterokołowym podwoziu
- Prototyp samochodu osobowego FSM 106 Beskid
- Bruk kamienny z Rynku Głównego w Krakowie z XIV w.

- Lampa łukowa Grant
- Motocykl CWS M111
- Tramwajowy wagon silnikowy typu C

Polityka przyjmowania depozytów zasadniczo pokrywa się z deklarowanymi przez poszczególne Działy strategiami rozwoju poszczególnych zbiorów. Wyjątek stanowią depozyty przyjmowane czasowo, na potrzeby realizacji wystaw, konkretnych projektów badawczych, bądź prac konserwatorskich.

## **V. Pozyskiwanie obiektów do kolekcji**

### **1. Etyczne i prawne ramy gromadzenia i zbywania zbiorów**

Ustawa o muzeach z roku 1996 w pkt 1) art. 2 mówi, że zadaniem muzeów jest gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie. Nabywanie zbiorów jest więc pierwszym z zamkniętego katalogu powinności każdego muzeum. Gromadzenie zbiorów to przyjmowanie darowizn, zapisów testamentowych i dokonywanie zakupów. Żadna z wymienionych czynności nie obywa się bez kosztowo – w wypadku zapisów testamentowych i darów są to jedynie koszty wynikające z dalszych ustawowo wskazanych czynności, czyli udostępniania, opracowywania, należytego przechowywania i konserwacji. W wypadku zakupów czy wykupów depozytów koszty ponoszone są już w momencie dokonania czynności zakupu. Ustawa o muzeach nie wskazuje szczegółowo form i procedur związanych z gromadzeniem zbiorów, czyli ich nabywaniem. Wyjątek stanowi art. 20, w którym ustawodawca zabezpiecza muzeom rejestrowym prawo pierwokupu obiektów do kolekcji na rynku antykwarycznym.

Pozyskiwanie muzealiów odbywa się, jak uczy doświadczenie w znaczącej mierze dzięki ofertom spływającym od oferentów bezpośrednio do placówki lub znacznie rzadziej dzięki poszukiwaniom osób odpowiedzialnych za zbiory, które wyszukują okazje rynkowe lub są w kontakcie z pasjonatami i kolekcjonerami. Większość muzeów opiera swą kolekcję na darach, zapisach i propozycjach zakupu od osób prywatnych, dlatego tak istotne jest określenie w dokumencie Polityka Gromadzenia Zbiorów jej zamierzonego kształtu, kierunków rozwoju i obszarów

wymagających uzupełnienia. Dokument taki stanowi zabezpieczenie muzeum przed legatami o charakterze przypadkowym, niepasującymi do profilu danego muzeum, nieprzewidywanymi do eksponowania ani do prowadzenia badań naukowych. Ustawowy obowiązek gromadzenia łączy się z wymienionymi w dalszych punktach art. 2 ustawy obowiązkiem udostępniania, opracowywania i zabezpieczania konserwatorskiego obiektów wchodzących w skład kolekcji. Innymi słowy: ponoszenia realnych kosztów z tytułu posiadania. Sama ustawa nie odnosi się jednak do zasad i trybu nabywania muzealiów, pozostawiając je aktom wykonawczym, wewnętrznym aktom normatywnym każdego muzeum, Kodeksowi Etyki ICOM oraz regulacjom Standardu Spectrum. Wyposaża jednak muzealników w narzędzie pomocne przy podejmowaniu decyzji – jest nim art. 12 zezwalający na działanie w muzeach kolegiów doradczych utworzonych przez dyrektora, z jego inicjatywy lub na wniosek co najmniej połowy zatrudnionych w nim muzealników. Ich tryb działania, skład osobowy i organizację określa statut muzeum. W wielu muzeach, w oparciu o ten przepis, decyzję o nabyciu obiektu do zbiorów podejmuje dyrektor przy wsparciu komisji do spraw nabytków.

Wobec braku szczegółowych przepisów wykonawczych regulujących kwestię nabywania, muzea posługują się regulacjami wewnętrznymi opartymi w większości na uchylonym rozporządzeniu z 1959 roku. Rozporządzenie zakładało istnienie w muzeach wspomnianych wyżej ciał kolegialnych prowadzących całość spraw związanych z procesem nabywania. Zadaniem takiego ciała, zwanego w rozporządzeniu Komisją Nabytków, było przyjmowanie i później ewentualny zwrot oferowanych obiektów, wydawanie oferentom odpowiednich poświadczeń (protokołów, rewersów bądź przepustek materiałowych) oraz prowadzenie magazynu oferowanych obiektów, w którym obiekty są przechowywane do czasu zakończenia procesu akcesji.

Podobnie jak ma to miejsce obecnie w wypadku obiektów, co do wartości których istniała kontrowersja lub były one wyjątkowo wysokiej wartości, zalecane było zasięgnięcie dodatkowej opinii eksperta. Zakupu obiektu do zbiorów Muzeum dokonywało się na podstawie umowy sprzedaży.

Wszystkie te zapisy pozostają aktualne i w formie w zasadzie niezmienionej powtarzają się w regulacjach wewnętrznych polskich muzeów, w katalogach

dobrych praktyk i w szczegółowych zapisach brytyjskiego Standardu Spectrum. Standard Spectrum w założeniach ogólnych stwierdza: „Organizacja musi mieć zasady nabywania obiektów, które powinny uwzględniać politykę gromadzenia zbiorów”.

Na politykę budowania kolekcji według Standardu Spectrum składa się 5 procedur: wejścia obiektu, nabycia, przeglądu kolekcji, kontroli zbioru, zbycia i deakcesji. Trzy dalsze (procedury uzupełniające – czyli nieobowiązkowe) zostaną omówione w podrozdziale 6 dwie pierwsze z nich (procedury podstawowe, czyli konieczne dla legitymizowania się standardem) muszą natomiast:

- zapewniać, że uzyskane są pisemne dowody przynależności oryginalnego tytułu do konkretnego obiektu oraz zapewniać przeniesienie tytułu na organizację nabywającą,
- zapewniać, że unikalny numer jest przypisany do wszystkich obiektów i fizycznie z nimi połączony,
- zapewniać, że prowadzony jest rejestr akcesji, opisujący wszystkie nabycia i przedstawiający je jako listę uporządkowaną według numeru,
- zapewniać, że zachowane są informacje na temat procesu nabycia,
- zapewniać, że donatorzy są świadomi warunków, na jakich ich dar lub zapis są akceptowane przez organizację,
- zapewniać, że nabywanie jest zgodne ze strategią nabywania do zbiorów organizacji oraz że nie narusza żadnego lokalnego, krajowego lub międzynarodowego prawa, traktatu albo uznanego kodeksu postępowania.

Kwestie etycznych ram gromadzenia zbiorów w muzeach reguluje przede wszystkim Kodeks Etyki ICOM. Jego postulaty w zasadniczej części pokrywają się z zaleceniami brytyjskiego Standardu Spectrum i do niego się odwołują. Pierwszym ogólnym zaleceniem ICOM jest posiadanie przez każde muzeum pisemnej deklaracji dotyczącej zasad gromadzenia, ochrony i użytkowania zbiorów. O ile zasady użytkowania i ochrony regulowane są także aktami wykonawczymi do Ustawy o muzeach, o tyle zagadnienia dotyczące gromadzenia czy też raczej świadomego budowania kolekcji pozostają poza regulacjami prawodawcy.

Kodeks etyki ICOM jako niedopuszczalne traktuje nabywanie w formie daru, zakupu bądź depozytu obiektów w sytuacji, gdy są jakiejkolwiek trudności z ustaleniem rzeczywistego stanu prawnego danego przedmiotu, czyli ważnego tytułu własności. ICOM zwraca uwagę, że przewidziany prawem danego kraju dowód własności może nie przesądzać o prawach własności poza jego granicami. Nakłada to na muzealników obowiązek najwyższej staranności w ustalaniu pochodzenia i stanu prawnego obiektu, który jest przedmiotem zakupu, darowizny, depozytu, wymiany, a nawet wypożyczenia. Obiekt oferowany muzeum jako mający zostać włączony do kolekcji nie może być sprzecznie z prawem pozyskany w kraju jego pochodzenia (lub nielegalnie z niego wywieziony) albo z jakiegokolwiek kraju tranzytu, w którym mógł korzystać z odrębnego prawnego tytułu własności. Obowiązkowe jest zatem ustalenie pełnej historii przedmiotu lub okazu od chwili jego odkrycia lub wytworzenia. Za niedozwolone uznane jest również pozyskiwanie przedmiotów pochodzących z wykopalisk lub poszukiwań prowadzonych samowolnie, nienaukowo lub gdy ich pozyskanie wiąże się z umyślnym zniszczeniem albo uszkodzeniem pomników, stanowisk archeologicznych lub geologicznych, względnie – w odniesieniu do okazów przyrodniczych – gatunkowego lub naturalnego środowiska. Niedopuszczalny jest również zakup lub przyjęcie darowizny, jeśli o wydobyciu/pozyskaniu przedmiotu nie zostali powiadomieni właściciele lub posiadacze nieruchomości, a także właściwe organy administracyjne.

Kodeks etyki ICOM odnosi się również do zabytków składających się ze szczątków ludzkich lub przedmiotów związanych z kultem religijnym. Te mogą być pozyskiwane wyłącznie pod warunkiem, że będą one bezpiecznie przechowywane i traktowane z należnym szacunkiem. Pozyskiwanie takich przedmiotów jest dopuszczalne ponadto jedynie w sposób zgodny ze standardami profesjonalnymi oraz interesem i wierzeniami społeczności lub grup etnicznych albo religijnych, w których one powstały. Muzeom, które w zbiorach swoich posiadają okazy geologiczne lub przyrodnicze, w tym także muzea organizmów żywych, ICOM przypomina, że nie powinny ich pozyskiwać, jeśli zostały zebrane, sprzedane lub w inny sposób przeniesione z naruszeniem przepisów prawa lokalnego, krajowego,

regionalnego lub umów międzynarodowych odnoszących się do przepisów ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

Zasady gromadzenia, rekomendowane do utworzenia przez ICOM w ramach polityki gromadzenia, powinny zawierać szczególne wskazania odnoszące się również do takich zbiorów, w których główny nacisk kładzie się bardziej na ochronę procesów kulturowych, naukowych lub technicznych niż na sam przedmiot lub okaz, albo w których te przedmioty lub okazy są przechowywane w celu nauczania albo ich praktycznego wykorzystywania.

Szczególnej ostrożności wymaga jakakolwiek oferta sprzedaży, darowizny lub innej formy nabycia własności, z którą wiążą się ulgi podatkowe, od członków organów zarządzających, pracowników muzeum lub ich rodzin albo osób blisko z nimi związanych.

## **2. Ramy organizacyjne gromadzenia i zbywania zbiorów.**

W Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie zasady dotyczące darów, zakupów, depozytów, zapisów testamentowych, przesunięć i pozyskania wewnętrznego zostały zawarte w formie Zarządzenia Dyrektora Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie *w sprawie wprowadzenia procedury przyjmowania obiektów do zbiorów Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie*. W procedurze przyjmowania obiektów do zbiorów szczegółowo wskazano kolejne procesy: rozpoczynając od momentu złożenia oferty, potem oględzin obiektu, następnie przygotowania niezbędnej dokumentacji (formularz rozpoznania obiektu) stanowiącej podstawę do rozpatrzenia oferty przez Komisję Nabytków, ostatecznie po działania związane z pozytywną Decyzją Dyrektora dotyczącą przyjęcia zaoferowanego obiektu do zbiorów.

W Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie działa gremium doradcze Dyrektora - Komisja Nabytków. Skład Komisji oraz jej regulamin zostały spisane w Zarządzeniu Dyrektora Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie *w sprawie powołania stałej Komisji Nabytków*. W skład Komisji wchodzi: Zastępca Dyrektora ds. Programowych, Główny Inwentaryzator, Kierownik Działu Konserwacji Muzealiów, Kierownik Działu Zbiorów oraz Asystent w Dziale Zbiorów, ze specjalnością archiwisty. Komisję Nabytków powołuje Dyrektor wskazując jej Przewodniczącą,

Zastępcę i Sekretarza oraz pozostałych Członków Komisji. W posiedzeniach Komisji udział biorą: członkowie stali - z prawem głosu, członkowie niestali, zaproszeni do udziału w obradach Komisji przez Przewodniczącego lub Zastępcę, bez prawa głosu, opiniujący ofertę - rekomendujący pozyskanie obiektu do zbiorów, bez prawa głosu w sytuacji, gdy jednocześnie są członkami Komisji, sekretarz komisji - protokołujący obrady, bez prawa głosu. Komisja obraduje w oparciu o materiały przygotowane przez pracowników merytorycznych, ekspertów i konserwatorów. Podczas posiedzeń Członkom Komisji udostępniane są obiekty oferowane do zbiorów, o ile znajdują się one w Muzeum (przyjęte na podstawie protokołu). W przypadku niedostępności obiektów konieczne jest załączenie do materiałów dokumentacji fotograficznej obiektów.

Rekomendację dotyczącą zakupu lub odrzucenia zakupu obiektu (wraz z ustaleniem ceny) podejmuje Komisja Nabytków, na podstawie opinii merytorycznej opiekuna zbioru oraz opinii zawierającej stan zachowania obiektu wraz z jego zdjęciem przygotowaną przez Dział Konserwacji Muzealiów, a zawartych pisemnie w formularzu rozpoznania obiektu. Szczegółowy opis odnotowanych uszkodzeń sporządzony zostanie w przypadku obiektów przekazanych pod opiekę muzeum. W uzasadnionych przypadkach Komisja może nie podjąć głosowania nad oferowanym obiektem zlecając przeprowadzenie dodatkowego rozpoznania i badań, bądź zamówienie ekspertyzy. Kończącą decyzję o zakupie obiektu podejmuje Dyrektor Muzeum. Zakupu obiektu do zbiorów Muzeum dokonuje się wyłącznie na podstawie umowy kupna - sprzedaży.

Rekomendację dotyczącą przyjęcia lub odrzucenia daru podejmuje Komisja Nabytków, na podstawie opinii merytorycznej opiekuna zbioru (wraz z propozycją ceny) oraz opinii zawierającej stan zachowania obiektu wraz z jego zdjęciem przygotowaną przez Dział Konserwacji Muzealiów, a zawartych pisemnie w formularzu rozpoznania obiektu. Szczegółowy opis odnotowanych uszkodzeń sporządzony zostanie w przypadku obiektów przekazanych pod opiekę muzeum. W uzasadnionych przypadkach Komisja może nie podjąć głosowania nad oferowanym obiektem zlecając przeprowadzenie dodatkowego rozpoznania i badań, bądź zamówienie ekspertyzy. Finalną decyzję o przyjęciu daru podejmuje Dyrektor Muzeum. Przyjęcie daru odbywa się wyłącznie na podstawie umowy

darowizny. W przypadku obiektów nabytych do zbiorów na podstawie umowy darowizny, Muzeum wystosuje właściwe podziękowania skierowane do Darczyńcy.

Decyzję o przyjęciu obiektu do depozytu, a także o warunkach przyjęcia (m.in. o określenie trwania umowy, warunków transportu i przechowania, ewentualnym obowiązku ubezpieczenia obiektu przez deponenta) podejmuje Dyrektor Muzeum w oparciu o rekomendację Komisji Nabytków. Komisja Nabytków obraduje biorąc pod rozwagę opinię merytoryczną opiekuna zbioru oraz opinię zawierającą stan zachowania obiektu wraz z jego zdjęciem i szczegółowym opisem odnotowanych uszkodzeń przygotowaną przez Dział Konserwacji Muzealiów a zawartych pisemnie w formularzu rozpoznania obiektu. Muzeum przyjmuje depozyty wyłącznie w celach statutowych – eksponowania lub badań. Przyjęcie obiektu do depozytu odbywa się na podstawie umowy przechowania bądź – w przypadku depozytów składanych przez Sądy, Prokuraturę, Policję, Straż Graniczną itp. – na podstawie postanowienia odpowiedniego organu. Zwrot depozytu właścicielowi dokumentuje się protokołem zdawczo-odbiorczym. Wyceny depozytu dokonuje opiekun danego zbioru przeważnie w porozumieniu z właścicielem obiektu. Uzgodniona wycena depozytu winna uwzględniać aktualny stan cen na rynku i być umieszczona w formularzu rozpoznania obiektu. Wycena depozytu musi być zaakceptowana przez Komisję Nabytków a następnie przez Dyrektora Muzeum. Muzeum może żądać ubezpieczenia depozytu. W wypadku znacznych rozbieżności zdań co do wyceny, zalecane jest powołanie niezależnego eksperta. Jeżeli umowa kupna-sprzedaży, darowizny bądź przechowania dotyczy obiektów współczesnych wykonanych przez producentów żyjących, należy przeprowadzić wywiad z twórcą odnośnie technologii i techniki wykonania obiektu oraz intencji wytwórcy, istotnych dla postępowania konserwatorskiego i ochrony obiektu. Należy zadbać, aby akcesja dokonywana była jednocześnie z przeniesieniem na Muzeum autorskich praw majątkowych lub licencji .

Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie gromadzi zbiory z zakresu: historii i rozwoju techniki, nauk technicznych oraz innych nauk związanych z techniką, a w szczególności: maszyny i urządzenia techniczne, obiekty z zakresu: telekomunikacji, inżynierii miejskiej, transportu indywidualnego, gospodarstwa

domowego i rzemiosła. Ponadto przedmioty dokumentujące: rozwiązania techniczne związane z zapisem, wytwarzaniem, odtwarzaniem dźwięku i obrazu, rodzaje i rozwój technik związanych z prowadzeniem prac biurowych, księgowych i administracyjnych. W kolekcji Muzeum znajdują również urządzenia pomiarowe, zabytki motoryzacji, modele maszyn i urządzeń technicznych.

W procesie nabywania obiektów do zbiorów, Muzeum rozpatruje oferty zarówno od osób prywatnych jak i osób prawnych w tym instytucji, ponadto prowadzone są również kwerendy na portalach internetowych.

W zakresie nabywania, czy też gromadzenia zbiorów Muzeum Inżynierii i Techniki podejmuje działania czy też rozeznanie w odniesieniu do innych muzeów o profilu zbiorów związanych z techniką i jej rozwojem oraz innych nauk związanych z techniką. Wśród takich muzeów można wymienić: Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie, które gromadzi zbiory obejmujące materialne i niematerialne ślady dziejów lotnictwa, tj. samoloty z okresu pionierskiego i pierwszej wojny światowej oraz od lat międzywojennych do końca XX w., szybowce, śmigłowe, silniki lotnicze, czy zestawy rakietowe oraz Muzeum Pożarnictwa w Alwerni kolekcjonujące m.in: strażackie wozy konne i samochody pożarnicze, medale, pamiątkowe plakietki i fotografie, a także związane tematycznie z działalnością straży pożarnej zbiory filumenistyczne i filatelistyczne.

W przypadku ofert obiektów, które znajdują się już w zbiorach muzealnych bądź są one niezgodne z przyjętymi założeniami Polityki Gromadzenia Zbiorów, Muzeum zawsze zaleca Oferentom kontakt z wyżej wymienionymi instytucjami, nierzadko też rekomenduje Muzea, takie jak: Muzeum Krakowa, Narodowe Muzeum Techniki w Warszawie, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie.

Muzeum Inżynierii i Techniki otrzymuje i rozpatruje oferty nabytków w formie daru czy też zakupu proponowane od innych instytucji muzealnych. Szczegółnej analizie podlegają oferty wpływające od instytucji kultury o podobnym profilu gromadzonych zbiorów, a także te, które są tożsame z założeniami opisanymi w Polityce Gromadzenia Zbiorów.

Muzeum nie rozpatruje ofert, jak i nie gromadzi obiektów geologicznych, biologicznych, czy też szczątków ludzkich.

Wszystkie oferowane do Muzeum zabytki muszą pochodzić z legalnych źródeł, zostać nabyte uprzednio przez Oferenta zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Ponadto, każdy Oferent musi posiadać pełne i uregulowane prawa do dysponowania przedmiotem oferty.

Powyższe zasady dotyczą także nabywania obiektów na podstawie zakupów online.

W przypadku obiektów, które mają niejasną proveniencję, a które znajdują się w Muzeum Inżynierii i Techniki, Dział Inwentarzy w porozumieniu z Działem Zbiorów prowadzi m.in badania archiwalne i porównawcze, kwerendy w celu podjęcia próby wyjaśnienia pochodzenia czy statusu prawnego danego obiektu.

W Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie procedura zbycia opisana została w Zarządzeniu regulującym zasady działania Komisji Nabytków. Każde zbycie poprzedzone jest dogłębną analizą zasadności utrzymywania obiektu pod kątem jego zgodności z profilem instytucji, bezpieczeństwa dla personelu i innych zbiorów oraz przydatności do celów ekspozycyjnych w innych instytucjach kultury. Ocenie pod kątem ewentualnego zbycia podlegają obiekty stanowiące przede wszystkim destrukty lub kolejne dublety obiektów już posiadanych. Przyjęta procedura rozróżnia ścieżkę postępowania w wypadku obiektów inwentarzowych i obiektów wpisanych na ewidencję pomocniczą. Wytypowane do deakcesji obiekty wraz z uzasadnieniem i dogłębną analizą przeprowadzoną przez specjalistów z Muzeum, a w uzasadnionych przypadkach również przez specjalistów zewnętrznych przedstawiane są do akceptacji Komisji Nabytków, która w drodze głosowania przyjmuje lub odrzuca propozycję deakcesji. Protokół z posiedzenia komisji przedstawiany jest Dyrektorowi Muzeum, który wyraża lub nie wyraża zgody na zbycie obiektu. W wypadku uzyskania zgody Dyrektora na zbycie obiektów należących do Rejestru Materiałów Pomocniczych, Muzeum zwraca się do Organizatora z pisemną informacją dotyczącą zaoferowania obiektu do kupna lub wymiany innej instytucji lub osobie prywatnej. W wypadku muzealiów konieczne jest uzyskanie zgody Rady Muzeum, Organizatora oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a obiekt może być zaproponowany do zakupu lub sprzedaży wyłącznie innej instytucji. Nie praktykuje się sprzedaży muzealiów osobom prywatnym. Środki pochodzące ze sprzedaży muzealium przeznaczone

mogą być wyłącznie na zakup innego obiektu do muzealnej kolekcji. Normy określające zbycie muzealiów są zgodne z obowiązującymi aktami normatywnymi.

### **3. Opinia opiekuna zbiorów**

Przed podjęciem decyzji o zakupie bądź przyjęciu daru lub zapisu wymagana jest opinia pracownika merytorycznego – opiekuna zbiorów. Opinia taka powinna, oprócz szczegółowego opisu proponowanego do przyjęcia obiektu, zawierać również odniesienie do Polityki Gromadzenia Zbiorów MIT w zakresie uzasadnienia zakupu, darowizny. Nabycie obiektu powinno zasadniczo wynikać z przemyślanego planu rozbudowy bądź uzupełniania zbiorów w zakresie ograniczonym profilem kolekcji. Opinię taką przygotowuje opiekun kolekcji w terminie do 4 tygodni od daty zarejestrowania oferty lub przeprowadzenia oględzin obiektu. Wzór formularza, na którym powinna zostać sporządzona stanowi załącznik nr 3 do zarządzenia Dyrektora w sprawie wprowadzenia procedury przyjmowania obiektów do zbiorów Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie.

### **4. Opinia konserwatora**

Przy przyjmowaniu obiektu proponowanego do zakupu lub daru, zapisu konieczna jest również opinia konserwatora stosowna dla materiału i techniki proponowanego przedmiotu. Opinia taka musi zawierać stan zachowania obiektu wraz z jego zdjęciem i szczegółowym opisem odnotowanych uszkodzeń. Opinia powinna uwzględnić potencjalne prace konserwatorskie, informację czy koszty związane z konserwacją wymagają pozyskania dodatkowego finansowania oraz zalecenia konserwatorskie odnośnie do sposobu przechowywania potencjalnego nabytku. Stan zachowania jest dokumentem przydatnym przy podejmowaniu decyzji o zakupie lub przyjęciu daru, ale także podczas zwrotu niezatwierdzonego zakupu lub odmowy przyjęcia daru/zapisu. Jest dokumentem potwierdzającym należytą staranność muzeum w czasie, kiedy sprawuje ono nad obiektem faktyczną opiekę – od momentu przyjęcia, przez czas jego przechowywania w magazynie, do momentu zwrotu właścicielowi/oferentowi.

W wypadku obiektów szczególnie skomplikowanych muzeum powinno również zadbać o przeprowadzenie i udokumentowanie przez stosownego konserwatora

wywiadu z właścicielem lub projektantem zabytku odnośnie do stosowanych praktyk jego przechowywania i zabezpieczenia konserwatorskiego.

## **5. Zatwierdzanie nabytków**

Komisja Nabytków pełni funkcję doradczą dla Dyrektora. Ostateczna decyzja w sprawie zatwierdzenia zakupu, przyjęcia daru, zapisu testamentowego, depozytu, pozyskania wewnętrznego należy do Dyrektora Muzeum. Skład i tryb postępowania Komisji opisano w rozdziale 2. Członkowie Komisji zobowiązani są do zachowania poufności odnośnie treści złożonych ofert oraz przebiegu obrad Komisji. Do odbycia posiedzenia Komisji wymagana jest obecność co najmniej połowy członków Komisji w tym Przewodniczącego lub jego Zastępcy. Decyzje Komisji zapadają w drodze uchwał podejmowanych zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym oraz stanowią załączniki do protokołu obrad Komisji sporządzonego przez Sekretarza Komisji, oraz są zatwierdzane przez Przewodniczącego Komisji. Protokół przekazywany jest do podpisu wszystkim Członkom Komisji obecnym na posiedzeniu i przedkładany Dyrektorowi w celu uzyskania akceptacji.

## **6. Deakcesja i zbycie**

Zgodnie z art. 23 Ustawy o muzeach istnieje teoretycznie możliwość kształtowania kolekcji nie tylko poprzez przemyślane zakupy, ale również przez przemyślane zbywanie obiektów – „Muzea państwowe i samorządowe mogą dokonywać zamiany, sprzedaży lub darowizny muzealiów, po uzyskaniu pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Pozwolenie na zamianę, sprzedaż lub darowiznę muzealiów może być udzielone tylko w uzasadnionych przypadkach. Środki uzyskane ze sprzedaży muzealiów mogą być przeznaczone wyłącznie na uzupełnienie zbiorów muzeum”. W Europie Zachodniej, gdzie Muzeum oszczędzono doświadczeń gospodarki centralistycznej krytyczne przeglądy własnych zasobów i typowanie obiektów przeznaczonych do zbycia jest częścią muzealnej praktyki. Deakcesji podlegają obiekty niepasujące do profilu danej kolekcji, nie opisane w Polityce Gromadzenia Zbiorów. Każdą decyzję o ewentualnym zbyciu obiektów podejmuje się z rzetelnym namysłem

wprowadzając dodatkowe zabezpieczenia i stosując szereg kryteriów obiektywnych – takich jak udział obiektu w wystawach, popularność wśród zapytań kwerendowych, przydatność do badań specjalistycznych. Jeśli przez wyznaczony okres (minimum 5 lat) obiekt nie jest przedmiotem zainteresowania muzealników, badaczy, odbiorców, rozważa się jego zbycie z kolekcji. W polskim środowisku prawnym zbycie obiektu z kolekcji wymaga uzyskania stosownych pozwoleń właściwego Ministra. Większość muzeów nie wypracowała jeszcze standardów typowania i zatwierdzania obiektów przeznaczonych do zbycia, dlatego konieczne wydaje się otwarcie publicznej dyskusji środowiska nad ich ewentualnym opracowaniem.

Standard Spectrum w zakresie Polityki budowania kolekcji wymienia 5 procedur z których dwie pierwsze – jako procedury podstawowe – zostały omówione wyżej. Pozostałe procedury, tak zwane procedury uzupełniające – nie są wymagane do wdrożenia, aby instytucja mogła powoływać się na spełnianie Standardu. Są zatem procedurami wyłącznie wspierającymi muzealnika w krytycznym podejściu do zasobów. Są to kolejno:

1. Procedura kontroli zbiorów
  2. Procedura przeglądu kolekcji
  3. Procedura deakcesji i zbycia
- 
1. Procedura kontroli zbiorów to każdorazowe oględziny zbiorów, w wyniku których formułowane są też zalecenia dotyczące konserwacji, przechowywania i dalszego użytkowania obiektów. Dodawane w miarę upływu czasu zapisy tworzą dokumentację umożliwiającą śledzenie zmian, jakim podlegają obiekty.
  2. Procedura przeglądu kolekcji może dotyczyć całości zbiorów lub ich części, przeprowadzana jest z udziałem pracowników danego muzeum lub specjalistów z poszczególnych dziedzin. Przegląd jest pierwszym krokiem w procesie racjonalizowania zbiorów, a więc racjonalnego rozbudowywania i użytkowania kolekcji, lub też deakcesji i zbycia. Przeglądów kolekcji można dokonywać również w celu ustalenia rangi zbiorów, zidentyfikowania możliwości rozbudowy zbiorów wykorzystywanych w niewystarczającym

stopniu, ponownego rozpoznania elementów zbiorów, które wzbudzają zainteresowanie użytkowników, a także planowania badań, sposobów wykorzystywania zbiorów oraz opieki nad nimi. Celem takiego przeglądu jest usystematyzowanie wyników i wprowadzenie ich do dokumentacji poszczególnych obiektów.

3. Procedura deakcesji i zbycia. Punktem wyjścia do prawidłowego zrozumienia słowa „deakcesja” jest właściwe zrozumienie określenia „akcesja”. Jest to formalne zobowiązanie podjęte przez organ zarządzający muzeum do przyjęcia obiektów do zbiorów stałych. Akcesja pociąga za sobą odpowiedzialność etyczną w zakresie sprawowania właściwej opieki, udostępniania i przechowywania, a także opracowywania powierzonych muzeum obiektów. Ta sama odpowiedzialność etyczna obowiązuje także w procesie odwrotnym.

Deakcesja zawsze wymaga starannego namysłu, z uwzględnieniem ustalonych zasad – najlepiej, jeśli jest to „polityka gromadzenia zbiorów” obejmująca zarówno nabywanie, jak i zbywanie obiektów. W europejskim muzealnictwie dotyczącym kwestii zbywania obiektów muzealnych doszło w ostatnich latach do zmiany podejścia – od silnego nastawienia przeciwko zbywaniu ze zbiorów przyjętych do nich obiektów, do uznania, że odpowiedzialne zbycie odbywa się w ramach realizacji długoterminowej polityki świadomego gromadzenia zbiorów. Punktem wyjścia jest przegląd kuratorski i odniesienie do zbioru ogólnie przyjętych zasad gromadzenia i profilu zbiorów zawartych na poziomie ogólnym w Misji o ile taka została sformułowana i w Statucie, a na poziomie szczegółowym – w Polityce Gromadzenia Zbiorów. Deakcesja jest procedurą, którą można także stosować, pragnąc pozbyć się obiektów będących własnością muzeum, ale nigdy nieprzyjętych do zbiorów (tj. takich, które nie stały się muzealiami przez wpisanie do inwentarza). Mogą to być obiekty nabyte doraźnie w ramach gromadzenia zbiorów współczesnych, wszelkiego rodzaju materiały pomocnicze, elementy scenografii stanowiącej uzupełnienie ekspozycji etc. Przed podjęciem ostatecznej decyzji należy przeprowadzić wnikliwe badania pod kątem przydatności do zbiorów, zgodności z profilem kolekcji, stworzyć dokumentację, w tym

dokumentację fotograficzną, ewentualnie zarchiwizować i opublikować wyniki takiego badania. Można też zachować jeden wybrany fragment lub element przewidzianego do zbycia obiektu w wypadku całego zespołu, w celu zarchiwizowania dla potrzeb przyszłych badań.

Muzeum Inżynierii i Techniki dopuszcza możliwość świadomego zbywania z kolekcji obiektów nie odpowiadających profilowi muzeum i/lub takich, które nie posiadają wartości uzasadniających sprawowanie nad nimi pieczy i ponoszenie kosztów wynikających z ich przechowywania. Dotyczy to głównie destruktywów, obiektów, których stan zagraża bezpieczeństwu zwiedzających, pracowników muzeum czy zagrażających bezpieczeństwu kolekcji muzealnej. Zawsze jednak proces deakcesyjny przebiega w sposób transparentny i zgodny z normami prawa w oparciu o rzetelną analizę specjalistów. Muzeum dba, aby był też odpowiednio udokumentowany.

## **7. Wyjątki od zasad ogólnych**

Wyjątki od zasad ogólnych opisane są jedynie w kodeksie etyki ICOM. Rekomenduje on jednakże odstępowanie od ustalonej przez muzeum polityki gromadzenia przedmiotów lub okazów tylko w wypadkach wyjątkowych. Organ zarządzający powinien wziąć pod uwagę dostępne mu profesjonalne opinie i punkty widzenia wszystkich stron zainteresowanych. Rozważyć należy wówczas także znaczenie przedmiotu lub okazu dla dziedzictwa kulturalnego lub naturalnego oraz szczególne zainteresowanie innych muzeów gromadzących taki materiał. Niemniej, nawet w tych okolicznościach nie jest dopuszczalne pozyskiwanie przedmiotów pozbawionych ważnego tytułu własności lub z inną wadą prawną. Pewnym odstępstwem od przyjętych regulacji jest opisany w kodeksie ICOM przypadek „przechowywania w celu ratowania”. Dotyczy to obiektów o nieustalonej proveniencji lub pozyskanych nielegalnie, ale z miejsc, za które muzeum ponosi pełną odpowiedzialność prawną. Jednakże sam proces ich przechowywania, opracowywania i udostępniania musi przebiegać w zgodzie z przepisami prawa.

## **8. Ewaluacja**

Przyjęta Polityka Gromadzenia Zbiorów jest zaopiniowana przez Kierownika Działu Zbiorów i Zastępcę Dyrektora ds. Programowych, zatwierdzona przez Dyrektora Muzeum i udostępniona Organizatorowi. Jest również udostępniona publicznie poprzez zamieszczenie jej pełnej wersji na stronie internetowej Muzeum Inżynierii i Techniki. Standard Spectrum wymaga, aby Polityka Gromadzenia Zbiorów podlegała ewaluacji co pięć lat. Celem jest weryfikacja przyjętych założeń oraz stwierdzenie, które z nich zostały zrealizowane, a które wymagają dalszych starań lub korekty. Jest też momentem, w którym należy zastanowić się nad ewentualną zmianą kierunku rozwoju, wynikającą z upływu czasu i zmiennych przyczyn zewnętrznych. Jako datę ewaluacji niniejszej Polityki Gromadzenia Zbiorów przyjęto 22 lipca 2030 roku.